

ระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา

ตามบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่แก้ไขเพิ่มเติม

๔.๑ ลักษณะทั่วไป

๔.๑.๑ ความเสมอภาค ลักษณะเด่นของระบบทรัพย์สินระหว่างสามี

ภรรยาตามบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งใช้ระบบ
สินบริคตเฉพาะสินสมรสคือความเสมอภาค กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้สามีและภรรยา
เป็นผู้จัดการสินสมรส ซึ่งเป็นสินบริคตร่วมกัน เว้นแต่สัญญาก่อนสมรสจะระบุไว้เป็นอย่าง
อื่น (๑) และคู่สมรสต่างมีอำนาจจัดการสินส่วนตัวของตน การยึดหลักเสมอภาคนี้ เป็นผล
ของการแก้ไขกฎหมายให้ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งจำเป็นต้องทำเพราะบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๑๗ มาตรา ๒๘ วรรค ๒ และมาตรา ๒๓๖
และในการแก้ไขกฎหมายครอบครัวที่ทำสำเร็จเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๙ นี้ ได้แก้ไข
และยกเลิกบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่ให้สิทธิเท่าเทียมแก่ชายและหญิง
เช่น ยกเลิก มาตรา ๓๗ เพราะหญิงมีสามีนั้นบรรลุนิติภาวะอยู่แล้ว ยกเลิกมาตรา ๓๘
เพราะหญิงมีอำนาจจัดการสินบริคตอยู่แล้ว โดยต้องจัดการร่วมกับสามี หรือจัดการไต่เอง
สุดแต่ข้อกำหนดในสัญญาก่อนสมรสถ้าหากมี ยกเลิกมาตรา ๓๙ เพราะหญิงมีสามีมีอำนาจ
จัดการสินบริคตเป็นการทั่วไปอยู่แล้ว ยกเลิกมาตรา ๔๐ เพราะไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้
เนื่องจากมาตรา ๑๔๔๑ (ฉบับที่สอง) ครอบคลุมถึงอยู่แล้ว ยกเลิกมาตรา ๔๑, มาตรา
๔๒ และมาตรา ๔๓ เพราะหญิงมีสามีเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว ยอมทำการค้าขายได้เสมอ

(๑) ดู ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๓๖

(๒) มีความหมายกว้างขึ้น กล่าวคือ รวมสินเดิมตาม ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ด้วย

ยกเลิกมาตรา ๕๐ เพราะหญิงควรมีสติเลือกภุมิลาเนาของตนเอง ยกเลิกมาตรา ๖๓๗
 วรรคสอง เพราะไม่มีหลักที่ว่าหญิงทำนิตกรรมผูกพันสืบบริคตให้โดยมิได้รับอนุญาตจากสามี
 แล้วนิตกรรมนั้นจะตกเป็นโมฆะอีกต่อไป นอกจากนี้ยังได้แก้ไขอายุที่ชายหญิงอาจสมรสได้
 ให้เท่าเทียมกัน (๓) และแก้ไขเหตุหย่าให้ภรรยาฟ้องหย่าได้ในกรณีที่สามีอุปการะเลี้ยงดู
 หรือยกย่องหญิงอันผิดภรรยา (๔) และยังมีบทบัญญัติอื่น ๆ อีกที่ควรรับการแก้ไขเพื่อให้เป็น
 ไปตามหลักเสมอภาค (๕)

(๓) คือ สิบเจ็ดปี ดู ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๕๕

(๔) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๑๖ (๖)

(๕) หลักเสมอภาคนี้เป็นหลักเกณฑ์สำคัญมากในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ จึงจะเห็นได้จากบันทึกหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๘, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่
 ๕๓ ตอนที่ ๑๒๕ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๘ ฉบับพิเศษ หน้า ๑, ๓ หน้า ๓

"หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้
 คือ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๘
 วรรคสอง บัญญัติว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จำต้องแก้ไข
 ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้สอดคล้อง
 กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
 แพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๐ เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติม
 บทบัญญัติมาตรา ๑๔๕๕ ซึ่งให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ชาย
 และหญิงที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ [ที่ถูกต้องเป็นสิบเจ็ดปี
 บริบูรณ์ ดูเชิงอรรถ ๓ ข้างต้น] ทำการสมรสได้โดยบัญญัติให้
 ชายหญิงซึ่งได้รับอนุญาตจากศาลทำการสมรสได้ก่อนอายุครบ
 สิบแปดปีบริบูรณ์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส นอกจากนี้ได้พิจารณา
 ณาเห็นว่ามาตรา ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๐ และวรรค
 สองของมาตรา ๕๓๗ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิสตรี สมควรยกเลิก
 เลิกเสีย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้"

๔.๑.๒ การบังคับใช้กฎหมาย

วิธีการในการบังคับใช้กฎหมายโดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ให้ใช้
บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่โคตรวจชำระใหม่ พ.ศ.๒๕๑๕ (๖)
ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๕ (๗) และมีผลยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๕ (ฉบับที่หนึ่ง) พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ซึ่งโคตรวจชำระใหม่เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕ แทน เว้นแต่
พระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ จะกล่าวเป็นอย่างอื่น (๘) และในส่วนที่พระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ ใ้
กล่าวเป็นอย่างอื่นนั้นอาจแยกพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา
ได้ดังนี้

(๑) ระบบทรัพย์สินของสามีภรรยาที่สมรสก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๕

คงเป็นไปตามกฎหมายลักษณะฉัวเมีย เพราะระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาเป็นความ
สัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาหรือความสัมพันธ์ในครอบครัวอย่างหนึ่ง และมาตรา ๔ ของ
พระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ (พ.ศ.๒๕๑๕) บัญญัติว่า

" บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่โคตรวจชำระใหม่ ทายพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระ
เทือนถึงบทบัญญัติมาตรา ๔ และมาตรา ๕ แห่งพระราช
บัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ "

(๖) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๓ ตอนที่ ๑๒๘, วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๕ ฉบับพิเศษ
หน้า ๕ เมื่ออ้างเลขมาตราในหัวข้อ ๔.๑.๒ นี้ ให้หมายถึง เลขมาตราใน
พระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ เว้นแต่ความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

- (๗) ดู มาตรา ๒
- (๘) ดู มาตรา ๓

และมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ พ.ศ.๒๔๙๗ ใ้บัญญัติว่า "บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึง

๑. การสมรส ซึ่งได้มีอยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายบรรพนี้ และพึง
สัมพันธ์ในครอบครัวอันเกิดจากการสมรสนั้น (๕)

(๒) ระบบทรัพย์สินของสามีภรรยาที่สมรสในระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม

พ.ศ.๒๔๙๕ ถึงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๕

ก. กฎหมายที่ใช้บังคับ ของใช้บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับ เพราะมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ฯ (พ.ศ.๒๕๑๕)
บัญญัติว่า

"บทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ทายพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระ
เทือนถึงความสมบูรณ์ของการหมั้น การสมรส สัญญาก่อน
สมรส (๑๐) การเป็นบิดามารดาแบบตร การเป็นผู้ปกครอง
การเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์และการรับบุตรบุญธรรม ที่ได้
มีอยู่แล้วในวันใช้บังคับบทบัญญัติบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎ
หมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ทายพระราช
บัญญัติ"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๕) การเนนผู้เขียนเพิ่มเติมเอง

(๑๐) การเนน ผู้เขียนเพิ่มเติมเอง

จะเห็นได้ว่า มาตรา ๕ ยกเว้นในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบทรัพย์สินว่า สัญญา
ก่อนสมรสที่ทำตามบรรพ ๕ ฉบับแรกยังคงมีผลบังคับต่อไป

ข. การแก้ไขสัญญาก่อนสมรส ในการแก้ไขกฎหมาย คงได้สังเกตเห็น
ว่า สัญญาก่อนสมรสที่ทำขึ้นตามบรรพ ๕ ฉบับแรกอาจมีลักษณะที่ไม่ให้ความเสมอภาค
ระหว่างสามีภรรยา และสามีภรรยาอาจประสงค์จะแก้ไขสัญญาก่อนสมรสนั้น จึงได้มีบท
บัญญัติกล่าวถึงวิธีการในการแก้ไขหรือเพิกถอนโดยละเอียด กล่าวคือ ต้องทำข้อตกลง
เปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนหนังสือสัญญาก่อนสมรสฉบับเก่า และขออนุญาตจากศาล เมื่อ
ศาลอนุญาตแล้วจึงนำหนังสือสัญญาก่อนสมรสพร้อมด้วยข้อตกลง การเปลี่ยนแปลง เพิกถอน
ไปยื่นต่อนายทะเบียนสมรส ณ ที่ที่ตนทำการสมรสและให้นายทะเบียนสมรสจัดการ
เปลี่ยนแปลง เพิกถอนสัญญาก่อนสมรสไว้ในทะเบียนสมรส และแนบหนังสือสัญญาก่อนสมรส
พร้อมด้วยข้อตกลงเปลี่ยนแปลง เพิกถอนไว้ท้ายทะเบียนสมรสด้วย (๑๑)

ค. การจัดการสินบริคต สินบริคตที่ตามบรรพ ๕ ฉบับแรก กับ
สินบริคตที่ตามบรรพ ๕ ฉบับที่สอง ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ สินบริคตที่ตามบรรพ ๕ ฉบับ
แรกมีความหมายกว้างมาก คือ ครอบคลุมทั้งสินเดิมของทั้งสองฝ่ายและสินสมรส ส่วน
สินบริคตที่ตามบรรพ ๕ ฉบับที่สอง คงหมายความถึงสินสมรสเท่านั้น แต่ดูร่างกฎหมาย
คงได้สังเกตเห็นว่าในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ผู้ที่เคยจัดการทรัพย์สินบริคตที่ตามบรรพ ๕ ฉบับ
แรก ก็คงจะจัดการต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอีกฝ่ายหนึ่งยินยอม จึงได้บัญญัติยอมให้
ผู้เคยจัดการสินบริคตได้จัดการต่อไป ซึ่งในกรณีปกติได้แก่สามี แต่ได้ลดขนาดของสิน
บริคตลงเหลือเพียงทรัพย์สินที่มิใช่สินเดิมตามบรรพ ๕ ฉบับแรก (๑๒) และทั้งยังมี
ข้อสันนิษฐานต่อไปว่า ถ้ามีการปล่อยให้คู่สมรสฝ่ายใดจัดการสินบริคตแต่ฝ่ายเดียวมา
ก่อน ไม่ว่าจะโดยผลของกฎหมายหรือสัญญาก่อนสมรส คู่สมรสฝ่ายนั้นก็มีอำนาจจัดการ
สินบริคตที่มีขนาดเล็กลง และสินเดิมตามความหมายของบรรพ ๕ ฉบับแรก ซึ่งได้

(๑๑) ม. ๖

(๑๒) ม. ๗ บรรพ ๑

กลายเป็นสินส่วนตัว (๑๓) แต่คู่สมรสฝ่ายที่ไม่เคยจัดการทรัพย์สินมาก่อนวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ อาจขอมีอำนาจจัดการสินเดิมที่กลายเป็นสินส่วนตัวของตนได้ โดยแจ้งให้อีกฝ่ายทราบ เพื่อจะได้แบ่งทรัพย์สินออกมาให้เจ้าของสินเดิมที่กลายเป็นสินส่วนตัวได้ เริ่มต้นจัดการ แต่ถ้าวทรัพย์สินไม่อยู่ในสภาพที่แบ่งได้ก็ให้ทั้งสองฝ่ายจัดการร่วมกัน (๑๔)

ข้อที่ควรสังเกตร่วมกัน มีการแบ่งทรัพย์สินบริบทระหว่างสามีภรรยาที่สมรสกัน ก่อนวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นสองกอง คือ กองทรัพย์สินที่เพิ่งไถมาเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ หรือหลังจากนั้นเป็นไปตามบรรพ ๕ ฉบับใหม่ทุกประการ ส่วนกองทรัพย์สินที่มีมาก่อนวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ คงเป็นไปตามมาตรา ๗ กิ่งกลาง ขางคนแล้ว ส่วนสินส่วนตัวตามความหมายของบรรพ ๕ ฉบับแรกนั้นไม่ก่อปัญหา เพราะเป็นกรรมสิทธิ์และอยู่ใต้อำนาจจัดการของเจ้าของสินส่วนตัวนั้นอยู่แล้ว และควรสังเกตร่วมว่า มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ (พ.ศ. ๒๕๑๘) ใจถ้อยคำที่เป็นกลาง "คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใดมีอยู่แล้ว" ไม่ระบุว่าสามี เพราะอาจมีกรณีที่ภรรยามีอำนาจจัดการสินบริบทตามบรรพ ๕ ฉบับแรกอยู่แล้วโดยผลของคำสั่งศาลหรือสัญญาก่อนสมรส เนื่องจากอาจมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับผลของการจัดการที่ไต่เข้าไปแล้วตามบรรพ ๕ ฉบับเก่าก่อนหน้าวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๘ จึงบัญญัติรับรองผลของการจัดการกิ่งกลางไว้ เพราะส่วนที่เกี่ยวกับสินเดิมตามบรรพ ๕ ฉบับแรก เพราะสินสมรสตามบรรพ ๕ ฉบับแรกนั้น ผู้ที่เคยมีอำนาจจัดการคงสามารถจัดการได้ต่อไปอยู่แล้วโดยผลของมาตรา ๗ กิ่งกลางข้างคน

(๑๓) มาตรา ๗ วรรค ๒

(๑๔) มาตรา ๗ วรรค ๓

(๓) ระบบทรัพย์สินฯ ของสามภรรยาที่สมรสในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๘
และหลังจากนั้น คงต้องเป็นไปตามบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่
 ได้ตราชำระใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ^(๑๕) ทั้งหมด เพราะพระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ พ.ศ.
 ๒๕๑๘ ไม่ได้บัญญัติยกเว้นไว้แต่อย่างใด

๔.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงระบบทรัพย์สิน ฯ ตามกฎหมาย ระบบทรัพย์สินฯ
 ตามกฎหมาย (régime legal) ตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ ๕ ฉบับที่สองโคแก
 ระบบสินบริกตต์ เฉพาะสินสมรสซึ่งให้คู่สมรสมีอำนาจจัดการสินสมรสรวมกัน และ
 บรรพ ๕ ฉบับที่สองไม่ได้บัญญัติให้ระบบเพื่อเลือกไว้ คู่สมรสคงได้กระทำสัญญา
 สมรสเพื่อเปลี่ยนแปลง ระบบทรัพย์สินระหว่างสามภรรยาภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด
 ไว้ กล่าวคือ จะต้องไม่มีข้อความที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชา
 ชน หรือระบุให้ใช้กฎหมายประเทศอื่นบังคับในเรื่องทรัพย์สิน หากมี ข้อความนั้นเป็น
 โฆษะ แต่ตัวสัญญาไม่เป็น โฆษะ ^(๑๖) ในการทำสัญญาก่อนสมรส คู่สมรสอาจตกลง เรื่อง
 ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องทรัพย์สินอย่างไรก็ได้ เช่น มอบให้ฝ่ายใด-
 ฝ่ายหนึ่ง จัดการสินสมรสไปแต่ฝ่ายเดียวหรือมอบอำนาจให้ฝ่ายหนึ่งจัดการทรัพย์สินชนิด
 โคชหรือขึ้นโคแกฝ่ายเดียว ^(๑๗) ในการทำสัญญา ก่อนสมรสต้อง ระบุข้อตกลงที่ทำขึ้น เป็น
 สัญญาไว้ในทะเบียนสมรส เมื่อทำการจดทะเบียนสมรส หรือต้องทำเป็นหนังสือลงลาย
 มือหรือคู่สมรส และพยานอย่างน้อยสองคนแม่โจทหายทะเบียนสมรสและโคกระบุในทะเบียน
^(๑๘)

- (๑๕) มาตรา ๓
- (๑๖) กุ ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๘๖๕ วรรค ๒ ซึ่งความคล้ายบรรพ ๕ (ฉบับแรก) ม. ๑๘๕๘ วรรคสอง
- (๑๗) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๘๘๖
- (๑๘) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๘๖๕ วรรค ๑ และ ม. ๑๘๗๖
- (๑๙) การอนุญาตให้ทำสัญญาแม่โจท เพราะข้อความในสัญญาก่อนสมรสอาจมีรายละเอียด มากปากแก่การที่จะคัดลงในตัวทะเบียนสมรสนั่นเอง

สมรสพร้อมกับการจดทะเบียนว่ามีสัญชาตินั้นแนบไว้ มิฉะนั้นสัญชาตินั้นก่อนสมรสจะเป็นโมฆะ
 ทั้งฉบับ และเมื่อใดทำการสมรสกันแล้วคือเมื่อใดจดทะเบียนสมรสแล้ว คู่สมรสจะเปลี่ยนแปลง
 เชื้อความในสัญชาตินั้นก่อนสมรสได้แก่ภายในกรอบที่กล่าวแล้วข้างต้น และต้องได้รับ
 อนุญาตจากศาล การเพิกถอนสัญชาตินั้นก่อนสมรสก็ได้รับอนุญาตจากศาลเช่นเดียวกัน เมื่อ
 ได้รับอนุญาต กล่าวคือเมื่อศาลมีคำสั่งถึงที่สุดในเรื่องการขอเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนสัญชา
 ตินก่อนสมรสแล้ว ศาลต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนสมรสแห่งท้องที่คู่สมรสได้จดทะเบียน เพื่อก
 แจ้งการเปลี่ยนแปลงหรือการเพิกถอนนั้น (๒๑)

ข้อความในสัญชาตินั้นก่อนสมรสไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดย
 สุจริต (๒๒) แม้ว่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อความนั้นโดยคำสั่งศาลก็ตาม (๒๓)

นอกจากจะเปลี่ยนแปลง ระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาโดยการทำสัญญาก่อน
 สมรสซึ่งจะต้องมีการจดทะเบียนไว้ในทะเบียนสมรส ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่ามีผลผูกพัน
 บุคคลภายนอกที่มีโอกาสล่วงรู้ว่ามีการทำสัญญาก่อนสมรสแล้ว คู่สมรสยังอาจทำสัญญาที่เกี่ยว
 กับทรัพย์สินในระหว่างที่เป็นสามีภรรยา (๒๔) ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่าสัญญาระหว่างสมรส (๒๕)
 กำหนดความสัมพันธ์ในเรื่องทรัพย์สินซึ่งมีผลเฉพาะคู่สมรส เช่น การจัดการสินสมรส แต่
 คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจบอกกลางสัญญาระหว่างสมรสแห่งในขณะที่ยังเป็นสามีภรรยาผู้อยู่

- (๒๐) คุ ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๖๖
- (๒๑) คุ ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๖๗ และพระราชบัญญัติให้ใช้ ฯ (พ.ศ. ๒๕๑๔)
 ม.๖ วรรคแรก
- (๒๒) ถ้าบุคคลภายนอกล่วงรู้ว่ามีสัญญาก่อนสมรสแล้วไม่ตรวจสอบ อาจถือว่าไม่สุจริต แต่
 โอกาสที่จะล่วงรู้ขึ้นอยู่กับระบบทะเบียนกลาง ซึ่งจำเป็นต้องจัดใหม่ขึ้นตามพระราช
 บัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๕ ม. ๕ แต่จนปัจจุบันก็ยังมิได้มีการ
 จัดทำระบบทะเบียนกลางดังกล่าว
- (๒๓) ข.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๖๘
- (๒๔) คุ ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๖๘
- (๒๕) คุ ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๓
- (๒๖) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๓

หรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นสมาชิกรรยา แต่การบอกกล่าวที่ว่าไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต (๒๓)

จึงอาจกล่าวโดยสรุปว่า ระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ฉบับที่สองมีระบบสินบริคณฑ์เฉพาะสินสมรส เป็นระบบตามกฎหมายซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้โดยสัญญาก่อนสมรสหรือควยสัญญาระหว่างสมรส ในเมื่อไม่เคยมีการทำสัญญาก่อนสมรสกันมาก่อน และกฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ของระบบทรัพย์สินชนิดอื่นไว้ให้คู่สมรสได้เลือกใช้เลย กล่าวคือไม่มีระบบเพื่อเลือก

๔.๒ ระบบทรัพย์สินบริคณฑ์เฉพาะสินสมรส

ในหัวข้อนี้จะได้พิจารณาถึงสินทรัพย์และหนี้สินที่ปรากฏอยู่ในระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา การจัดการทรัพย์สิน การคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง เมื่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจจัดการจัดการทรัพย์สินได้ไม่เพียงพอ การเอาทรัพย์สินเข้าทดแทนกันกับการเอาทรัพย์สินชดเชยกัน การแยกทรัพย์สิน และการเลิกระบบทรัพย์สิน

๔.๒.๑ ทรัพย์สินในระบบทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา

(๑) สินทรัพย์ ในระบบสินบริคณฑ์เฉพาะสินสมรสของไทยมีสินทรัพย์อยู่สองกองด้วยกันคือ กองสินสมรสซึ่งเป็นกองสินบริคณฑ์ และกองสินส่วนตัว

ก. กองสินสมรสหรือกองสินบริคณฑ์ หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) กำหนดให้ทรัพย์สินที่ไม่ใช่สินส่วนตัวเป็นสินสมรส (๒๔) ซึ่งเมื่อกล่าวโดยเฉพาะคงได้แก่

(๒๓) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๖๕

(๒๔) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๓๖

(๒๕) กู ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๓๔

- ๑. ทรัพย์สินที่ค้ำประกันใดมาระหว่างสมรส แต่ไม่รวมถึงทรัพย์สินที่เช่าทดแทนสินส่วนตัว
- ๒. ทรัพย์สินที่ค้ำประกันโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ใดมาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้ เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นสินสมรส (๓๐)
- ๓. ทรัพย์สินที่เป็นคอกกผลของสินส่วนตัว

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติอื่นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานใจก่อนว่าเป็นสินสมรส และเพื่อเป็นการคุ้มครองคุ้มครองค้ำประกันที่ไม่ชอบปรากฏในเอกสารซึ่งสำคัญสำหรับการแสดงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ กล่าวคืออสังหาริมทรัพย์ เรือกำปั่นหรือเรือ มีระวางตั้ง แต่หักค้ำประกันไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์มีระวางตั้ง แต่หักค้ำประกันไป แพ และสัตว์พาหนะ หรือทรัพย์สินอื่น เอกสารสำคัญ เช่น เครื่องจักรที่สามารถจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. ๒๕๑๔ กฎหมายจึงอนุญาตให้ค้ำประกันโดยไม่มีสิทธิที่จะร้องขอให้ลงชื่อของตนในเอกสารนั้น ๆ เพื่อแสดงว่าตนเป็นเจ้าของรวม (๓๑ ก)

(๓๐) ในเรื่องนี้ได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์เดิม ซึ่งการให้ควยพินัยกรรมหรือให้โดยเสนหายอมตกเป็นสินสมรสโดยไม่ต้องระบุ ก. ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ม. ๑๔๖๓ (๒) ซึ่งกำหนดให้ระบุเฉพาะเมื่อให้เป็นสินเดิม แต่การให้เป็นสินเดิมตาม ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ไม่ต้องมีการระบุอีกต่อไป ก. ม. ๑๔๗๒ (๓)

(๓๑) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๗๔ วรรค ๒ และ ก. ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ม. ๑๔๖๖ วรรค ๒ ซึ่งมีความเหมือนกัน

(๓๑. ก) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๗๕ เทียบ ฉบับแรก ม. ๑๔๖๗

ข. กองสินส่วนตัว สินส่วนตัวอีกแก่ทรัพย์สินดังต่อไปนี้^(๓๒)

๑. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมียกก่อนสมรส
๒. ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง^(๓๓)
๓. ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไถ่มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดยเสนหา^(๓๔)
๔. ทรัพย์สินที่เป็นของหมั้น กล่าวคือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น ซึ่งจะตกเป็นสิทธิแก่หญิงเมื่อใดทำการสมรสแล้ว^(๓๕)
๕. ทรัพย์สินที่เข้ามาทดแทนสินส่วนตัว กล่าวคือ เมื่อใดเอาสินส่วนตัวแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นแก่ หรือขายไปเป็นเงินมากก็ ทรัพย์สินหรือเงินที่ไถ่มานั้น เป็นสินส่วนตัว หรือเมื่อสินส่วนตัวถูกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แก่ใคร่ทรัพย์สินอื่น หรือเงินที่ไถ่มาทดแทนนั้นเป็นสินส่วนตัว และหากทรัพย์สินที่เข้ามาทดแทนจะถูกขาย

(๓๒) ดู ป.พ.พ. (ฉบับที่สอง) น. ๑๔๗๖

(๓๓) ใน ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับแรก) น. ๑๔๖๔(๒) คงกล่าวถึงเฉพาะทรัพย์สินที่จำเป็นแก่การประกอบวิชาชีพเท่านั้น

(๓๔) แม่ไม้อีกระบุไว้ในหนังสือยกให้หรือพินัยกรรม ดู เชิงอรุณีที่ ๓๐ ข้างต้น

(๓๕) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) น. ๑๔๓๗ ควรสังเกตควยว่า ขอเสนอที่จะให้หญิงหมั้นชายใด เพื่อให้เกิดขึ้นก็เท่าเทียมกันระหว่างชายกับหญิงตกไป เพราะขัดกับจารีตประเพณีของไทย สินส่วนตัวชนิดนี้จึงมีได้เฉพาะภรรยา

(๓๖) แศกการเอาสินเดิมไปชำระเป็นราคาบางส่วนของการซื้อทรัพย์สิน ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่ไถ่มาไม่ใช่สินเดิม แต่เป็นสินสมรส คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๐/๒๔๕๔

(๓๗) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) น. ๑๔๗๖

แลกเปลี่ยนหรือทำลายจนเป็นเหตุให้โคทรัพย์มาใหม่ ทรัพย์ที่โคมาใหม่ก็คง เป็นสินส่วนตัว
อีกเช่นกัน (๓๘)

(๒) หนี้สิน

ก. หนี้สินที่ผูกพันกองสินสมรส โดยกำหนดสามีภรรยาเป็นลูกหนี้
รวมกัน ซึ่งเจ้าหนี้สามารถเอาชำระจากสินสมรส ซึ่งเป็นสินบริคณห์ และจากสินส่วนตัว
ของทั้งสองฝ่าย และมีหนี้บางชนิดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหนี้ร่วมถ้าสามีหรือภรรยา
ใดก่อหนี้ขึ้น ๆ ขึ้นในระหว่างสมรสนั้นก่อกอ (๓๙)

๑. หนี้เกี่ยวกับกิจการอันจำเป็นในครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวและการศึกษาของบุตรโดย
ควรแก่คุณภาพ (๔๑)

๒. หนี้ที่เกี่ยวกับสินสมรส

๓. หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งสามีภรรยาทำด้วยกัน

๔. หนี้สามีหรือภริยาก่อนเข้าประ โยชนตนฝ่ายเดียว แต่

อีกฝ่ายหนึ่งไ้ให้สัคยบัน

(๓๘) ดู คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๕/๒๔๔๘ ซึ่งเป็นเรื่องของการขายที่ดินไป ไ้เงินมาเป็น
สินเดิม เอาเงินสินเดิมนั้นไปซื้อที่ดินอีกแปลงหนึ่ง ที่ดินแปลงหลังนี้ก็ยัง เป็นสินเดิม

(๓๙) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๘๕๕

(๔๐) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๕๐

(๔๑) สังเกตควยวายุที่ไม่มีอำนาจจัดการสินสมรส ไม่ว่าโดยดลของสัญญาก่อนสมรสหรือ
สัญญาระหว่างสมรส ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือน หรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว
ดู ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๕๒ วรรค ๑ แต่คงไม่เสียหายมาก
มิฉะนั้น อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัด ม.๑๔๕๒ วรรค ๒

ข. หนี้สินที่ผูกพันสินส่วนตัว โฉกแก่หนี้ที่สามหรือภรรยาของรับ
 ผิดเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะ โฉกไว้ก่อนสมรส ^(๕๒) ซึ่งเป็นหนี้ส่วนตัวเสมอ หรือหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้น
 ระหว่างสมรส และไม่เข้าลักษณะหนี้ที่สามหรือภรรยาเช่นลูกหนี้ร่วมกันตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
 ๑๔๕๐ หนี้ที่สามหรือภรรยาของรับผิดเป็นส่วนตัวผูกพันสินส่วนตัว กล่าวคือ เจ้าหนี้จะต้อง
 บังคับเอาจากสินส่วนตัวก่อน แต่ถาสินส่วนตัวของลูกหนี้ไม่มีพอ จึงให้เอาชำระ
 จากสินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น แต่ควรสังเกตุว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 บรรพ ๕ ฉบับที่สอง นี้ ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้แยกทรัพย์สิน
 ในกรณีเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนอย่างฉบับแรก ^(๕๓) แต่เจ้าหนี้สามารถร้อง
 ขอให้แยกทรัพย์สินโดยอาศัยมาตรา ๑๔๔๘ มิฉะนั้นการบัญญัติให้เอาชำระหนี้จากสินสมรส
 ที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้นจะไม่มี ความหมาย

อาจสรุปได้ว่า ทั้งหนี้รวม และหนี้สินส่วนตัว ต่างก็ผูกพันกองสินสมรสที่
 เป็นสินบริคตต์ และผูกพันสินส่วนตัว แต่หนี้รวมนั้นผูกพันทั้ง กองสินสมรสซึ่งเป็นสินบริคตต์
 และสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย ส่วนหนี้สินส่วนตัวนั้นผูกพันสินส่วนตัวของลูกหนี้ และอาจผูกพัน
 สินสมรสส่วนที่เป็นของลูกหนี้ หากสินส่วนตัวของลูกหนี้ไม่พอชำระหนี้ ซึ่งเห็นได้ว่าหนี้สิน
 ทุกชนิดอาจเอาชำระจากสินบริคตต์ได้ทั้งสิ้น กล่าวคือเป็นหนี้สินในกองสินบริคตต์ หรือ

la passif ในความคิดของกฎหมายฝรั่งเศส

ศูนย์วิจัยทรัพย์สิน
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๕๒) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๔๘

(๕๓) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ม. ๑๔๔๓

๔.๒.๒ การจัดการทรัพย์สิน

(๑) การจัดการสินสมรส

ก. หลักทั่วไป การจัดการสินสมรสซึ่งเป็นสินบริกณเห็น หลักทั่วไปให้สามีและภรรยาจัดการร่วมกัน เว้นแต่สัญญาก่อนสมรส หรือสัญญาระหว่างสมรสจะกำหนดเป็นอย่างอื่น เช่น ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจัดการทรัพย์สินทั้ง กอง แฝยเดี่ยว หรือจัดการทรัพย์สินขึ้นใดหรือประเภทใดแฝยเดี่ยว การจัดการตามปกติ หมายถึงการกระทำในทาง บำรุง รักษา สงวนไว้ หรือทำให้งอกเงยไปประโยชน์ชน (๔๔) แต่บรรพ ๕ ฉบับที่สองนี้โคขยายความหมายของการจัดการให้รวมถึงการจำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการติดพันของสินสมรส และอำนาจฟ้อง และต่อสู้คดีเกี่ยวแก่สินสมรสนั้นด้วย (๔๕) (๔๖) (๔๗)

(๔๔) แมว่า ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๒๖ จะกล่าวถึง เฉพาะการกำหนดเป็นอย่างอื่นโดยสัญญาก่อนสมรส แต่ ม.๑๔๒๓ ก็กล่าวถึงการทำสัญญาระหว่างสมรสให้สามีหรือภรรยาเป็นผู้จัดการสินสมรสแฝยเดี่ยวใด

(๔๕) ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาควัย ครอบครัว มรดก พหุศักราช ๒๕๐๔, คำอธิบาย, (พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๔), หน้า ๑๑๒, ซึ่งเป็นการอธิบายตาม ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ซึ่งแยกเรื่องจำหน่ายไว้ใน ม.๑๔๓๓

(๔๖) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๓๓

(๔๗) ก. ป.พ.พ. ม.๑๔๒๕ - ๑๔๓๔ ซึ่งเป็นเรื่องภาระติดพันอสังหาริมทรัพย์ จึงมีปัญหาว่าภาระติดพันในสังหาริมทรัพย์จะมีใดหรือไม่ เช่นการเอาสังหาริมทรัพย์ไปช่อม โดยรู้ว่าไม่มีเงินจ่ายช่อม ซึ่งจะเป็เหตุให้เจาหนี้สิทธิคหนวง แต่ควรสังเกตว่าการเอาทรัพย์สินไปช่อมก็เป็นการจัดการอยู่แล้ว

(๔๘) เรื่องการฟ้อง เติมบัญญัติไว้ในอีกมาตราทางหาก ก. ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับแรก) ม.๑๔๒๕ แตกมผู้เห็นว่าเป็นอำนาจจัดการอย่างหนึ่งนุเอง ก. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, เรื่องเติม, หน้า ๑๑๔ ควรสังเกตควยว่า บรรพ ๕ ฉบับแรก ไม่ได้กล่าวถึง การต่อสู้คดี ซึ่งมีลักษณะ เป็นการสงวนทรัพย์อย่างหนึ่ง

ข้อที่ควรสังเกตุคือ บรรพ ๕ ฉบับที่สอง กำหนดให้สามัภรรยาจัดการสินสมรส
 ร่วมกัน แต่ไม่ไกล่เกลวในรายละเอียดการจัดการอย่างไร จึงน่าจะเทียบเคียงกับหลักกรรม
 สิทธิร่วมกันในบรรพ ๔ มาตรา ๑๓๕๘ (๔๕) แต่ไม่จำเป็นต้องใช้หลักคะแนนเสียงข้างมากใน
 การจัดการตามธรรมดา เพราะไม่มีเสียงข้างมากในกรณีนี้ กล่าวคือต้องใช้เสียงเอกฉันท์
 เสมอไม่ว่าจะเป็นการจัดการธรรมดาหรือจัดการอันเป็นสาระสำคัญ (นั่นก็คือ กรณีที่บัญญัติไว้
 ในตอนท้ายของมาตรา ๑๔๗๗ ของ บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ควรเทียบ ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๖๑
 วรรค ๒) แต่ถาเป็นการจัดการในลักษณะรักษาทรัพย์สิน คู่สมรสฝ่ายหนึ่งน่าจะทำได้ (๕๐)

โดยเหตุที่การจัดการทรัพย์สินร่วมกันนี้ คู่สมรสต้องแสดงเจตนาาร่วมกัน หรือให้
 ความยินยอม แต่อาจมีกรณีคู่สมรสฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหรือไม่ยอมลงชื่อ โดยปราศจาก
 เหตุผลหรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอมได้ เช่น เป็นอัมพาต อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอ
 ตอศาลให้สั่งอนุญาตแทนได้ (๕๑)
 (๕๒)

(๔๕) มาตรา ๑๓๕๘ "ทานให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของ รวมมีสิทธิจัดการ

ทรัพย์สินร่วมกัน

ในเรื่องจัดการตามธรรมดา ทานว่าพึงตกลงโดย
 คะแนนเสียงข้างมากแห่งเจ้าของรวม แต่เจ้าของ รวมคนหนึ่ง ๆ
 อาจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางจัดการตามธรรมดาได้ เว้นแต่ฝ่าย
 ข้างมากใดตกลง เวเป็นอย่างอื่น แต่เจ้าของ รวมคนหนึ่ง ๆ
 อาจทำการเพื่อรักษาทรัพย์สินได้เสมอ

ในเรื่องจัดการอันเป็นสาระสำคัญ ทานว่าตกลง
 กันโดยคะแนนข้างมากแห่งเจ้าของรวม และคะแนนข้างมาก
 นั้นต้องมีส่วนไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง แห่งคาทรัพย์สิน
 การเปลี่ยนแปลงวัตถุที่ประสงค์นั้น ทานว่าจะตกลง
 กันได้ก็ต่อเมื่อเจ้าของ รวมเห็นชอบทุกคน"

(๕๐) เทียบ ม.๑๓๕๘ วรรค ๒

(๕๑) การลงชื่อใดแก่กรณีตาม ม.๑๔๗๕

(๕๒) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๗๕

ในการให้ความยินยอมในการทำกิจการอันสำคัญ ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ต้องทำ
เป็นหนังสือ หรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือ
(๕๓) นิติกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่ทำโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่าย
หนึ่งย่อมไม่สมบูรณ์ จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะให้สัตยาบัน (๕๔)

ข. มาตรา เพื่อป้องกันความเสียหายของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

๑.) การเพิกถอนนิติกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่ทำลง
โดยปราศจากความยินยอม นิติกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่ทำโดยปราศจาก
ความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากจะไม่สมบูรณ์แล้ว คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาล
เพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ ภายในหนึ่งปีหลังจากการทำนิติกรรม และไม่อาจยกประการใด ภายใน
สิบปีนับแต่วันที่ทำนิติกรรม แต่หากบุคคลภายนอกสุจริตในขณะที่ทำนิติกรรม ก็เพิกถอนไม่
ได้ นอกจากจะเป็นการให้โดยเสนาหา ซึ่งไม่ใช่การให้ตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี
(๕๕) หรือในทางสมาคม

๒.) การขอให้ศาลสั่งห้ามการกระทำอันใดอันหนึ่งของผู้มีอำนาจ
จัดการแต่ฝ่ายเดียว ผู้ที่เป็นผู้จัดการสินสมรส ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนแต่ฝ่ายเดียว
โดยเดชของสัญญาก่อนสมรส สัญญาระหว่างสมรส หรือ คำสั่งศาล อาจกระทำหรือกำลัง
กระทำ ว่าจะอย่างหนึ่งในการจัดการสินสมรสที่สังเกตเห็นแล้วจะเกิดความเสียหายถึงขนาด
คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ (๕๖)

(๕๓) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๙
(๕๔) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๐ วรรค ๑
(๕๕) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๐
(๕๖) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๓

(๓.) การขอให้เปลี่ยนผู้จัดการสโมสรหรือขอแยกสโมสร
 เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดการแคว้นเกี่ยวกับสโมสรทั้งหมดหรือบางส่วน มีลักษณะที่
 ก่อให้เกิดความเสียหาย กล่าวคือ

๑. จัดการสโมสรเป็นที่เสียหายถึงขนาด
๒. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ
๓. มีหนี้สินพันทิวหรือทำให้เกินกึ่งหนึ่งของสโมสร
๔. ขัดขวางการจัดการสโมสรของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยไม่มีเหตุ

ผลอันสมควร

๕. มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สโมสร
 อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่ง อนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการสโมสร
 แคว้นเดียว หรือจะร้องขอให้แยกสโมสรก็ได้ และในระหว่างรอคำสั่งศาล อาจร้องขอให้
 ศาลกำหนดวิธีการชั่วคราว เพื่อจัดการสโมสรตามที่เห็นสมควร (๕๗)

๔.) การร้องขอเป็นผู้จัดการสโมสรเฉพาะทรัพย์สินหนึ่งหรือ
การร้องขอเขาเป็นผู้จัดการรวม ถ้าสโมสรเห็นว่าคนควรแบ่งอำนาจจัดการของสโมสร
 อีกฝ่ายหนึ่ง โดยขอจัดการเฉพาะทรัพย์สินหนึ่ง เช่น กิจการค้ำอ้นหนึ่ง หรือโดยขอเป็น
 ผู้จัดการรวม สโมสรฝ่ายตรงอาจแสดง เหตุผล ศาลว่าการจะทำเช่นกล่าวข้างตน
 เป็นประโยชน์ ซึ่งศาลจะสั่งว่าขอเมื่อเห็นสมควร (๕๘)

๕.) การจัดการบ้านเรือน หรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว
 สโมสรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำโดยเสมอ แมว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้จัดการสโมสรแคว้นเดียว (๕๙)

(๕๗) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๘๔

(๕๘) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๘๕

(๕๙) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๔๘๖ วรรค ๑

๖.) การห้ามจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว
เมื่อสามีหรือภรรยาใช้อำนาจจัดการตามข้อ ๕ เป็นที่เสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้อง
ขอให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจนั้นเสียได้ (๖๐)

๗.) การเอาสินส่วนตัวหรือสินสมรสส่วนของฝ่ายที่จัดการไม่ผิดเขต
สินสมรสของฝ่ายที่เสียหาย เรื่องนี้จะโคพิพิจามาโดยละเอียดต่อไป (๖๑)

กรณีตามข้อ ๖), ๗), ๘) เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดเป็นคุณ
แก่ผู้ร้องขอ ศาลต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนสมรสเพื่อจดทะเบียนในทะเบียนสมรส เพราะ
เป็นการเปลี่ยนอำนาจจัดการให้ต่างไปจากเดิม (๖๒)

(๖) การจัดการสินส่วนตัว

สินส่วนตัวของคู่สมรส นอกจากกรณีที่ได้มาโดยการรับมรดก หรือการ
ให้โดยเสนหาระหว่างสมรส ย่อมมีลักษณะเป็นของส่วนตัวอยู่แล้ว กฎหมายจึงกำหนดให้
คู่สมรสต่างจัดการสินส่วนตัวของตน และเพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าของสินส่วนตัว กฎหมาย
จึงกำหนดให้มีการเอาทรัพย์สินที่ได้มาด้วยการทำใหทรัพย์สินแก่หมก หรือเพราะเหตุที่ทรัพย์สิน
แก่หมกไป เขาทดแทนสินส่วนตัวหมกไปนั้น (๖๓)

(๖๐) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๒ วรรค ๒

(๖๑) กู ขอ ๘.๒.๓

(๖๒) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๖

(๖๓) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๗๓

(๖๔) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๗๒ บัญญัติว่า

"สินส่วนตัว ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นทดแทน หรือทรัพย์สินอื่น

มากดี หรือขายได้เป็นเงินมากดี ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มา

นั้นเป็นสินส่วนตัว

สินส่วนตัวที่ตกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สิน

สินอื่นหรือเงินมาทดแทนทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้น เป็นสินส่วนตัว"

๔.๒.๓ การเอาสินส่วนตัวชดเชยสินสมรส

เมื่อระบบทรัพย์สินสิ้นสุดลง คู่สมรสแต่ละฝ่ายยอมไถ่ส่วนแบ่งในสินสมรสคนละส่วน ทากัน (๒๕) โดยคำนวณจากสินสมรสที่เหลืออยู่หรือควรจะมีเหลืออยู่ กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดจำหน่ายสินสมรสไปเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว หรือโดยเจตนาทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียหายก็ดี หรือโดยมิได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีกฎหมายมีคำสั่งว่าการจำหน่ายนั้นจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยก็ดี หรือจงใจทำลายให้สูญหายก็ดี กฎหมายกำหนดให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรส และถ้าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะมีได้ ก็ให้คู่สมรสฝ่ายที่ใดจำหน่ายหรือจงใจทำลายสินสมรสที่กล่าวมาแล้วตอนต้นนั้นชดเชยให้แก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งนั้น โดยเอาจากสินสมรสส่วนตัวที่จำหน่ายไปโดยไม่ชอบหรือสินส่วนตัวของผู้ที่จำหน่ายสินสมรสไปโดยไม่ชอบ (๒๖)

๔.๒.๔ การแยกทรัพย์สิน

(๑) เหตุแห่งการแยกทรัพย์สิน กองสินสมรสซึ่งเป็นสินบริกษะระหว่างสามีภรรยาอาจแยกออกเป็นสองกอง และตกเป็นสินส่วนตัวของแต่ละฝ่ายเมื่อสามีหรือภรรยาต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย ซึ่งเป็นผลให้สินสมรสแยกออกในวันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น (๒๗)

(๒๕) กุ ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๓๓

(๒๖) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๓๓

(๒๗) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๔๑

หรือเมื่อเมื่อนำมาจัดการสินบริคตตามมาตรา ๑๔๘๓ (๒๘) จักการไม่คิดรวมมีเหตุน่าเชื่อว่าจักการ
ไม่คิด (๒๘) ออกฝ่ายหนึ่งร้องขอให้แยกทรัพย์สินใด (๓๖) และเจาหนีไ้เห็นที่สามหรือภรรยาต้องรับ
ผิดเป็นส่วนตัวอาจขอให้แยกสินสมรสออกเป็น ส่วนของฝ่ายนั้น ถ้าสินส่วนตัวที่ฝ่ายนั้นมียูก่อน
การแยกทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ (๓๖)

(๒) ผลของการแยกทรัพย์สิน

เมื่อใดแยกสินสมรสที่เป็นสินบริคตหรือออกเป็นสินส่วนตัวแล้ว สินสมรส
ที่แยกออกเป็นของ แต่ละฝ่ายก็จะกลายเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น (๓๖) และเนื่องจากการไม่มี
สินสมรสอันเป็นสินบริคตแล้ว สามีและภรรยาต้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านเรือน
ตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน (๓๖) มีปัญหาทรัพย์สินที่ไ้มาภายหลังการแยก
ทรัพย์สิน แต่ไ้มาในระหว่างสมรสจะเป็นอะไร ผู้เขียนเห็นว่าควรเป็นสินส่วนตัวของผู้ใด
มา เพราะมีเหตุที่ไ้มาควรจะมีระบบสินบริคตต่อไป กฎหมายจึงได้แยกทรัพย์สิน แต่มีผู้เห็นว่า

(๒๘) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๓ บัญญัติว่า

"ในกรณีที่ผู้ใดก่อนสมรสหรือมีสัญญาระหว่างสมรสหรือมีคำสั่ง
ศาลอนุญาตให้สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้จัดการสิน
สมรสไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน..."

(๒๙) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่ ๖) ม.๑๔๘๔

- "(๑) จัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด
- (๒) ไม่อุปการะเลี้ยง อกอีกฝ่ายหนึ่ง
- (๓) มีหนี้สินจนพินาศหรือทำหนี้ เกินก่งหน่ง ของสินสมรส
- (๔) ชักขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (๕) มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส "

(๓๐) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๔ วรรค ๒

(๓๑) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๕

(๓๒) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๖

(๓๓) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๔๘๓

ควรตกเป็นสินบริคตต์ แล้วจึง คอยแบ่ง แยกออกเป็นสินส่วนตัว (๗๔)

๔.๒.๕ การเลิกระบบทรัพย์สิน

ระบบสินบริคตต์ จะสิ้นสุดเมื่อสิ้นสุดเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง (๗๕)
 กล่าวคือ มีการหย่า หรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือเมื่อการสมรสถูกเพิกถอน
 หรือเมื่อ มีการแยกทรัพย์สิน

ผลของการเลิกระบบทรัพย์สินต้องมีการแบ่งทรัพย์สินออกเป็น ส่วน
 (๗๖) เท่ากัน เว้นแต่มีการชดเชยสินสมรสในกรณีมาตรา ๑๕๓๔ และต้องมีการแบ่งหนี้สินที่
 เคยมีอยู่ออกเป็น ส่วนเท่า ๆ กัน แต่ในกรณีที่การเลิกระบบทรัพย์สินเพราะการหย่า
 การแบ่งทรัพย์สินและหนี้สิน เมื่อพิจารณาในแง่ของสามีภรรยาต้องคำนวณตามที่อยู่ในขณะ
 จดทะเบียนการหย่าเมื่อเป็นการหย่าโดยความยินยอม หรือเมื่อวันฟ้องหย่า ถ้าเป็นการหย่า

(๗๔) คู ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, เรื่อง เกม, หน้า ๑๕๖ - ๑๕๗ แต่มีเห็นต่างไว้ว่า
 ในกรณีแยกทรัพย์สินเพราะล้มละลาย ทรัพย์สินที่โอนมาต้องแยกเป็นสินส่วนตัวทันที
 คู ศรี มลิดา คำบรรยาย วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาควิชารวมกวี
 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖) หน้า ๒๒

(๗๕) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๖๒

"มาตรา ๑๕๖๒ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยผลของการหย่าโดยคำพิพากษามา
 ใช้บังคับแก่ผลของการเพิกถอนการสมรสโดยอนุโลม"

(๗๖) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๓๓

(๗๗) ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๓๕ แต่ส่วนแบ่งในสินสมรสหลัง การชดเชย
 จะไม่เท่ากัน และควรสังเกตควยว่าในกรณีที่มีการแยกทรัพย์สิน หนี้สินในภายหน้า
 คู่สมรสซึ่งยังมีชีวิตจากกันในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สิน
 ก็ต้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและน้อยของสินส่วนตัว
 ที่ได้รับมาแล้ว และถ้าจะมีขึ้นเป็นคอกผลแห่งสินส่วนตัวเหล่านั้น คู ป.พ.พ. บรรพ ๕
 (ฉบับที่สอง) ม. ๑๕๔๓

โดยคำพิพากษาของศาล (๗๘) กรณีการเพิกถอนการสมรสกัน แก่กัน กล่าวคือในระหว่างสามี
ภรรยาต้องพิจารณาแบ่งทรัพย์สินและหนี้สินในวันที่มีการฟ้องขอเพิกถอนการสมรส (๗๙)

(๗๘) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๓๒ สืบเกิดควยวา ในกรณีเหยาโดยคำพิพากษา
เนระหว่างพิจารณา ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจร้องขอให้ศาลสั่งใช้วิธีการชั่วคราวในเรื่อง
สินสมรสใดควย กู ป.พ.พ. บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๓๐

(๗๙) ป.พ.พ.บรรพ ๕ (ฉบับที่สอง) ม.๑๕๑๒

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย